

Beknopt verslag van de bijeenkomst in het kader van Europa een stap verder op 18 juni 2008, gehouden in het stadhuis van Eindhoven

Aanvang 19.00 uur

Voorzitter: de heer Waalkens

Moderator: de heer Doesburg

Verder zijn aanwezig de leden van de vaste commissie voor Europese Zaken: Blom (PvdA), Van Bommel (SP), Ten Broeke (VVD), Jonker (CDA) en Van der Staaij (SGP),

en ongeveer honderd belangstellenden.

Agenda

Opening

I. Verantwoording - Terugblik op inspraakbijeenkomst

II. Debat - Iers nee & Verdrag van Lissabon

III. Inspraak - Toekomst EU

Slotwoord

Opening

De **voorzitter** opent de bijeenkomst. Hij memoreert dat de Tweede Kamer 5 juni jongstleden akkoord is gegaan met het Verdrag van Lissabon (VvL). Nu volgt het traject van de Eerste Kamer. Als alles volgens planning verloopt, zal daar de besluitvorming nog voor het zomerreces plaatsvinden. Daarmee zal het ratificatieproces voor Nederland zijn afgerond. In totaal hebben achttien landen het verdrag geratificeerd. Nederland zou het volgende land kunnen worden. Op donderdag 12 juni 2008 heeft de bevolking van Ierland zich in het referendum over het VvL uitgesproken tegen ondertekening van dit verdrag. Daaraan zal in deze discussie aandacht worden besteed. Hij verwacht dat dit een bijzondere dynamiek toevoegt aan de bespreking.

Leden van de vaste commissie voor Europese Zaken zijn uitgenodigd om hun reactie te geven op de uitslag van het Ierse referendum, maar vooral op wat er is gebeurd met de input die aan de politici is gegeven tijdens de

inspraakbijeenkomsten "Europa, hoe nu verder" die ongeveer een jaar geleden plaatsvonden. Met het organiseren van soortgelijke bijeenkomsten onder de titel "Europa, een stap verder" wordt daarop voortgebouwd.

I. Verantwoording - Terugblik op inspraakbijeenkomsten

De heer **Blom** (PvdA) vindt het een goede gewoonte van politici om te luisteren naar wat mensen zeggen. Toch wil dat niet zeggen dat politici altijd datgene zeggen wat mensen willen horen. Zij bepalen hun standpunt mede op basis van hun politieke ideologie.

Terugkijkend op de inspraakbijeenkomsten van vorig jaar, is hem opgevallen dat het kennisniveau van de aanwezigen vrij hoog was. Dat betekent dat de deelnemers niet representatief waren voor de Nederlandse bevolking, maar de zeer geïnteresseerden en betrokkenen waren. Wat min of meer eensluidend naar voren kwam, was dat nationale parlementen, maar zeker Nederland, zich niet moeten laten ondersneeuwen door Europa. Hij heeft dat geïnterpreteerd als een opdracht aan hem, maar ook aan medepolitici en in het bijzonder aan de leden van de vaste commissie voor Europese Zaken, om grip uit te oefenen op het proces dat zich op Europees niveau ontwikkelt. Hij vindt dat het redelijk is gelukt. Hij noemt o.a. de oranje- en gelekaartprocedure waarvoor vooral de heer Ten Broeke zich sterk heeft gemaakt en waardoor landen een instrument hebben gekregen om die grip daadwerkelijk te behouden.

De heer **Van Bommel** (SP) is het met de vorige spreker eens dat bij de vorige bijeenkomsten het kennisniveau van de aanwezigen hoog was. Toch weet hij nog dat de kritiek was dat de teksten, nu maar kortweg aangeduid als de Europese grondwet, zo moeilijk te begrijpen waren. Mede naar aanleiding daarvan heeft hij er bij de regering op aangedrongen om met een goede publieksversie te komen. In Ierland is op 12 juni jongstleden gestemd over het VvL als opvolger van de "Europese grondwet". Daar is voor de burgers wel een publieksversie gemaakt. In Nederland is over dit verdrag in de Kamer gedebatteerd. Hij heeft het zeer kwalijk gevonden dat er voor burgers geen gemakkelijk toegankelijke, publieksvriendelijke versie beschikbaar was. Zij konden zo niet volgen waar het zoal over ging. Hij kondigt aan dat hij blijft vragen om zo'n versie voor alle Nederlanders, ook al gaat het VvL niet meer door aangezien de bevolking van Ierland "nee" heeft gezegd. Hij weet dat mensen "honger" hebben naar meer informatie over verdragen, omdat deze over belangrijke zaken gaan. De publieksversie moet er alsnog komen. Als die honger niet gestild wordt en er geen leesbare versie komt van het verdrag of de herziening daarvan, houdt de politiek zich niet aan zijn taak, burgers te informeren

over zaken die hen aangaan. Het debat beperkt zich dan tot politici onder elkaar. Dat zou een heel slechte zaak zijn.

De heer **Ten Broeke** (VVD) geeft de heer Van Bommel gelijk dat het voor de burger lastig is om mee te discussiëren als er geen voor het publiek toegankelijke versies van verdragen zijn waarover de politiek geacht wordt beslissingen te nemen. Zo moet het publiek erop vertrouwen dat wat het belangrijk vindt in het debat, wordt meegenomen door degenen die hen vertegenwoordigen. Hij heeft daarom een eigen publieksversie gemaakt, die ter inzage is voor een ieder die dat wil.

Nadat de Nederlanders in 2005 "nee" hebben gezegd tegen Europa, is uitgebreid onderzocht wat daarvan de redenen waren. Uitkomsten corresponderden grosso modo met wat in de vorig jaar georganiseerde inspraakbijeenkomsten naar voren is gebracht. Kort samengevat was toen de kritiek dat Nederlanders niet tegen het lidmaatschap van de EU waren, maar dat veranderingen te snel gingen en te vergaand waren en dat de EU te duur was. Kortom, het ging over burgers zonder burgers en zij herkenden zich niet meer in de besluiten. Vooral dat laatste punt is essentieel.

Vorig jaar is aan de vaste commissie voor Europese Zaken meegegeven dat Europa democratischer moet worden door nationale parlementen een belangrijkere rol in de besluitvorming te laten spelen. Hij denkt dat dit is gelukt. De discussie is "omgeslagen" en in plaats dat verder is gegaan op de weg naar alleen maar meer bevoegdheden voor Europa, zijn aanpassingen gerealiseerd waardoor zo nodig "nee" kan worden gezegd.

De heer **Van der Staaij** (SGP) heeft uit de discussies van vorig jaar vooral afgeleid dat deelnemers geen behoefte hebben aan een Europa van "ronkende teksten". Men wilde dat zakelijk en inhoudelijk over de toekomst van Europa gedebatteerd zou worden, zodat keuzes over wat wel en niet op Europees niveau thuishoort, weloverwogen tot stand zouden komen. Naar zijn beleving is het debat dat daarna in de Kamer heeft plaatsgevonden ook zo gevoerd. Vervolgens werd de discussie gekleurd door verschillen in partijpolitieke opvattingen. Het is goed dat degenen die de vorige keer bij de inspraakbijeenkomsten zijn geweest, hebben aangedrongen op een vervolg om politieke verantwoording af te leggen over wat er in de tussentijd is gebeurd en hoe het verder gaat. Het debat moet doorgaan en het is goed dat in breder verband dan alleen de Tweede Kamer te doen.

Mevrouw **Jonker** (CDA) heeft de bijeenkomst van vorig jaar vooral plezierig gevonden. De inbreng van deelnemers was kritisch, maar vooral opbouwend. Zij herinnert zich dat aan het einde van de avond slechts twee mensen expliciet

aangaven dat alle activiteiten om tot meer Europese eenheid te komen, moesten stoppen. De overgrote meerderheid gaf aan dat op constructieve wijze verder moest worden gegaan, maar dan wel democratischer en de Tweede Kamer moest meer duidelijkheid scheppen. Die boodschap heeft zij opgepakt en haar inschatting is dat het ook is gelukt. Die weg was al ingeslagen omdat het onderzoek dat na de uitslag van het EU-referendum heeft plaatsgevonden, aantoonde dat Nederlanders meer invloed van het nationale parlement op Europese besluitvorming wilden, minder grondwettelijke elementen wilden overdragen, maar ook moeite hadden met de snelle uitbreiding van het aantal lidstaten. Vervolgens zijn de onderhandelingen weer op gang gekomen. Nederland heeft daarin een belangrijke input geleverd. Volgens haar is het nieuwe verdrag waarmee de Kamer recent heeft ingestemd beter dan het vorige, vooral op die onderdelen waar aanpassingen gewenst waren.

De heer **Doesburg** vraagt hoe degenen die bij de vorige inspraakbijeenkomst zijn geweest, ervaren wat in de tussentijd is gebeurd. In het bijzonder vraagt hij in te gaan op de verantwoording die Kamerleden afleggen over de wijze waarop zij uitkomsten van de vorige inspraak hebben opgepakt.

Inspreker is teleurgesteld. Het voorstel dat er de vorige keer volgens hem uitsprong, was dat een nogal omvangrijk deel van de aanwezigen wilde dat er opnieuw een referendum zou komen over een nieuwe versie van het verdrag, zodat alle burgers zich weer konden uitspreken. Dat is niet gebeurd.

Inspreker heeft de vorige keer als grootste kritiekpunt op de oude versie van het verdrag ingebracht dat Nederland te veel zou moeten inleveren aan macht en eigen democratische bevoegdheden. Hij ziet niet dat dit in de nieuwe versie is teruggedraaid. Diverse Kamerleden geven aan dat de invoering van de oranje- en gelekaartprocedure een belangrijke verbetering is, maar hij vindt het een fopspeen. Hij vindt dat gezorgd moet worden dat het Nederlandse parlement, maar ook andere parlementen, echt grip krijgen op de Europese besluitvorming. Dat is nog steeds niet goed gewaarborgd.

Hij spreekt zijn waardering uit dat politici die de vorige keer aanwezig waren bij de inspraakbijeenkomst er nu weer zijn. Net als toen, is de timing echter heel vreemd. Toen werd de hoorzitting georganiseerd op het moment dat alle kaarten al geschud waren en er geen enkele inbreng meer mogelijk was. Nu ligt er een nieuw verdrag dat alleen van kracht wordt als alle deelnemende landen ermee instemmen. De referendumuitslag in Ierland gooit echter roet in het eten en unanimiteit is niet meer haalbaar. Hij vraagt, suggesties die vanuit deze bijeenkomst komen mee te nemen

en te benutten, omdat er toch weer een nieuw verdrag opgesteld zal moeten worden.

Inspreker heeft de vorige keer voorgesteld dat het Europese parlement initiatiefrecht zou moeten krijgen. Tot zijn teleurstelling is dat niet opgenomen in het nieuwe verdrag.

Mevrouw **Jonker** (CDA) vindt het jammer dat verbeteringen die zijn aangebracht zo weinig herkend worden. Nationale parlementen kunnen nu veel meer invloed uitoefenen dan eerst. Grote verbetering is dat de Europese Commissie door parlementen kan worden teruggefloten op het moment dat zij wetsvoorstellen doet. Landen moeten daarvoor wel met elkaar een draagvlak regelen, maar dat is nog steeds een verbetering vergeleken met het vorige verdrag.

De heer **Van der Staaij** (SGP) kan moeilijk anders dan vaststellen dat er teleurstelling is omdat men verdergaande wijzigingen had willen zien in het VvL. Hij wijst erop dat het uiteindelijk om een verdrag gaat dat ondertekend moet worden door 27 landen. Op een niveau als dit worden heel concrete voorstellen gedaan, maar door de vertaling die ze krijgen in het uiteindelijke verdrag, is het blijkbaar moeilijk eigen voorstellen terug te vinden.

De heer **Ten Broeke** (VVD) denkt dat terdege is geluisterd naar de voorstellen die de eerste inspraakbijeenkomst heeft opgeleverd. Hij hoort van insprekers dat de procedure met oranje en/of gele kaart niets voorstelt, maar volgens hem is daarmee echt iets veranderd. Ook is een concreet winstpunt dat de regels voor toetreding van nieuwe leden strenger zijn geworden.

De heer **Van Bommel** (SP) wijst erop dat het VvL voor zeker 95% hetzelfde is als de vorige Europese grondwet. Hij vindt daarom dat Nederlanders door hun eigen regering, maar ook door Brussel, worden gefopt als wordt gezegd dat er grote veranderingen zijn aangebracht. Hij ziet eerder dat her en der wat franje is weggehaald, maar in de kern ligt er nog steeds hetzelfde voorstel waartegen bij het referendum in 2005 "nee" is gezegd.

Tijdens de vorige bijeenkomst is heel duidelijk gezegd dat men opnieuw wilde stemmen als de wet zou zijn aangepast. Hij heeft daartoe ook voorstellen ingediend in de Tweede Kamer, maar geen van de partijen heeft daarmee ingestemd, zelfs de PvdA niet, terwijl het referenduminstrument wel in haar verkiezingsprogramma is opgenomen.

De heer **Blom** (PvdA) heeft als kern na de vorige inspraakronde opgepakt dat meer democratie in Europa gewenst is. Als hij terugkijkt op wat de vaste commissie voor Europese Zaken in het afgelopen jaar heeft bereikt, is zijn oordeel dat de opdracht goed is uitgevoerd. Hij geeft aan dat op zijn minst op drie punten winst is geboekt: de Europese begroting wordt democratischer vastgesteld, met de oranje- en gelekaartprocedure hebben nationale parlementen meer invloed op de totstandkoming en inhoud van Europese wetgeving en in de meeste aangelegenheden wordt meerderheidsbesluitvorming ingevoerd.

II. Debat - Iers nee & VvL

De heer **Doesburg** vraagt Kamerleden aan te geven hoe het verder moet, nu Ierland zijn "nee" tegen het VvL heeft uitgesproken. Is het referendum wel een goed instrument om tot Europese besluitvorming te komen?

De heer **Blom** (PvdA) vindt dat een referendum niet het ultieme democratische middel is, zeker niet in de Nederlandse situatie met een goed werkende parlementaire democratie. Er zijn landen waar voor besluitvorming op nogal wat terreinen een uitspraak via een referendum wordt gevraagd. Zo'n land is Zwitserland, maar de keerzijde van de medaille is dat het daar tot eind jaren tachtig heeft geduurd voordat vrouwen stemrecht kregen. Voor het Ierse "nee", heeft hij geen verklaring en hij laat het aan Ierland over, te analyseren waarom tot het deze uitspraak is gekomen. Nu Ierland zich tegen het Verdrag heeft uitgesproken, dient het de ijskast in te gaan totdat alle landen hebben ingestemd.

De heer **Van Bommel** (SP) wijst erop dat door het Ierse "nee" minimaal een enorme vertraging ontstaat. Hij heeft destijds voorgesteld om ook in Nederland een referendum te houden omdat het om een vergaand verdrag gaat dat veel verandert aan de Nederlandse positie en soevereiniteit. Hij is van mening dat Nederlandse bevoegdheden niet kunnen overgaan naar Brussel of een ander bestuurlijk lichaam zonder de instemming van de bevolking. Hij is niet echt voorstander van referenda, maar zulke belangrijk besluiten kunnen niet genomen worden zonder de bevolking te raadplegen. Een referendum is daarvoor bij uitstek een geschikt instrument.

De heer **Ten Broeke** (VVD) wijst erop dat de vorige keer een referendum is gehouden vanwege het grondwettelijke karakter van het verdrag dat toen aan de orde was. Daar is nu geen sprake van en volgens de regels die in Nederland gelden, is er dan geen grond voor het houden van een referendum. De SP-fractie

heeft dat erkend. Waarom wil zij dan toch dat afgeweken wordt van de normale procedure?

De heer **Van Bommel** (SP) ziet dat aan het verdrag dat nu is voorgelegd wel degelijk grondwettelijke aspecten zitten. Daarom heeft hij ook nu een voorstel voor het houden van een referendum ingediend. Het verdrag is zeer verreikend en raakt aan de Nederlandse soevereiniteit doordat vetorechten worden overgeheveld naar Brussel. De grote landen maken nu al min of meer de dienst uit in Europa. Via het vetorecht beschikken kleine landen over een uiterste middel om zaken tegen te houden. Het behoud van vetorechten vereist dat niet wordt ingestemd met het nieuwe verdrag.

De heer **Blom** (PvdA) vraagt praktische voorbeelden te geven van situaties waarin Nederland haar vetorecht zal missen. Hij denkt dat het zo'n vaart niet loopt en illustreert dat met het voorbeeld van de aangekondigde pensioenwijzigingen. Nederland heeft toen bezwaar gemaakt. De Europese Commissie heeft daarop het voorstel teruggenomen. Later is het voorstel opnieuw ingediend, aangepast aan de Nederlandse situatie.

De heer **Van Bommel** (SP) wijst erop dat het vetorecht geldt omdat het VvL nog niet is aangenomen. Als het verdrag toch gaat gelden, voorziet hij verslechtingen op justitiegebied. Europa kan dan bepalen dat zaken via het strafrecht aangepakt moeten worden die in Nederland tot nu toe via het bestuursrecht lopen. Dat kan zich gaan voordoen bij handhaving en toezicht op naleving van milieuregels en het verlenen van vergunningen. Hij wil dat niet en hij wijst erop dat de vorige minister van Justitie, de heer Donner, ook steeds heeft gezegd dat het zeer onwenselijk is dat Europa zou ingrijpen en bijvoorbeeld zou kunnen bepalen dat een milieuvergunning die met inachtneming van Nederlands recht niet wordt verleend of wordt ingetrokken, onder verwijzing naar Europees recht wel zou worden verkregen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent de heer Van Bommel ten onrechte de schijn ophoudt dat dit verdrag geen verbeteringen bevat in vergelijking met het vorige verdrag. Ook op justitiegebied zijn vanuit de erkenning dat het voorkomen van milieudelicten belangrijk is verbeteringen aangebracht via noodremprocedures.

De heer **Van Bommel** (SP) zegt dat de kleine lettertjes ook gelezen moeten worden. Daarin staat dat de noodremprocedure alleen gebruikt mag worden als sprake is van fundamentele kwesties aangaande het strafrechtstelsel of andere

zaken. Het valt volgens hem nog maar te bezien of de noodremprocedure in de praktijk gebruikt kan worden.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent dat Nederland daar simpelweg zelf bij is. Zeker als het om strafrechtzaken gaat, zijn het per definitie fundamentele zaken. Dat noodremprocedures helpen, is al aangetoond in het geval van de pensioenwijzigingen waar Europa mee wilde komen. Nederland heeft de noodrem toen met succes gebruikt.

Door met andere landen samen te werken, wordt soevereiniteit opgegeven. Als geen samenwerking wordt aangegaan, blijft Nederland als eiland functioneren. Dat is niet de beste manier om tot aanpak van de problemen te komen. Hij verwijt degenen die behoud van soevereiniteit voorop stellen Robinson Crusoe-denken. Robinson Crusoe was de baas op zijn eiland, maar wel de baas over niets. Hij wil dat Nederland de baas wordt over zijn eigen toekomst. Dat maakt het noodzakelijk om met omliggende landen samen te werken. Hij wil niet dat Nederland zich overlevert aan Europa, maar het VvL bevat randvoorwaarden om met behoud van een zo groot mogelijke soevereiniteit met elkaar verder te gaan.

De heer **Van der Staaij** (SGP) interpreteert het Ierse "nee" ongeveer op dezelfde manier als het Nederlandse "nee" van destijds. In de kern wordt vast niet bedoeld dat men tegen alle Europese samenwerking is, maar er wordt opnieuw uiting gegeven aan het onbehagen over de wijze waarop geprobeerd wordt de samenwerking in te vullen. Grootste zorgpunt is daarbij dat de nationale zelfstandigheid behouden moet kunnen blijven, zeker voor kleine lidstaten. Het is aan Ierland om de uitkomst verder te analyseren, maar voor Nederland lijkt het hem uitermate verstandig niet te doen alsof er niets gebeurd is. Nu Ierland het verdrag niet zal tekenen, wordt in elk geval niet de vereiste unanimiteit gehaald die nodig is om het verdrag van kracht te laten worden. Daarmee is het niet alleen een Iers probleem, maar ook een Europees probleem.

Bij elk referendum leidt een afwijzing van het voorstel tot problemen. Als de uitkomst positief was geweest, zou er minder commotie zijn ontstaan. Hij voorziet echter ook dat het Ierse "nee" politiek gezien uit te leggen is als een "ja". Hij ziet het referendum zo vooral als instrument om onbehagen te meten, maar de uitkomst geeft weinig houvast over de standpunten die er achter schuilgaan. Dat moet alsnog met elkaar bediscussieerd worden.

Mevrouw **Jonker** (CDA) vindt het heel erg jammer dat er een Iers "nee" is gekomen, maar zoals destijds respect is getoond voor het Franse en Nederlandse "nee", zal

dat ook nu moeten gebeuren. Zij verwacht dat de Ierse premier zeer binnenkort zal toelichten waar hij denkt dat het Ierse "nee" voor staat.

De heer **Van der Staaij** (SGP) wijst erop dat het respect dat destijds is getoond, inhield dat alle vervolg is stilgelegd. Moet dat nu ook niet gebeuren?

Mevrouw **Jonker** (CDA) wil eerst van de Ierse premier horen wat volgens hem de elementen zijn op grond waarvan is tegengestemd. De situatie is anders dan in 2005. Het gaat om een andersoortig verdrag en andere landen kunnen verder gaan met hun proces.

Zij hoopt dat de ronde langs alle landen niet meer veel tijd zal kosten. Al met al wordt al ruim tien jaar nagedacht over een gezamenlijk verdrag. Zij ziet graag dat er nu resultaat wordt geboekt. Haar fractie is nooit voorstander geweest van het houden van een referendum omdat daarin altijd veel meer wordt meegenomen dan de vraag waar het strikt om gaat. Bovendien heeft Nederland een parlementair democratisch stelsel met gekozen politici die hun verantwoordelijkheden moeten nemen. Zij mogen die niet afschuiven op burgers voor wie het ongelooflijk lastig is om op de juiste merites keuzes te maken.

De heer **Van Bommel** (SP) merkt op dat de minister-president na het bekend worden van de uitslag van het Ierse referendum heeft gezegd dat het ratificatieproces gewoon door moet gaan. Daarmee zegt deze in feite tegen de Ieren dat deze uitslag ongewenst is en dat hij door wil gaan met het verdrag. Zo'n houding getuigt niet van respect.

De heer **Blom** (PvdA) vraagt of dit niet te ver gaat. Destijds heeft Nederland het referendum doorgezet terwijl de Fransen al "nee" hadden gezegd. Hij vindt het bovendien niet juist als Nederland niet gebruik zou maken van het soevereine recht om zelf uit te maken welke procedures worden gevolgd.

De heer **Van Bommel** (SP) ziet het anders. Doordat Ierland "nee" heeft gezegd tegen het VvL, kan het niet meer in werking treden. Dat zou voor Nederland, in casu de Kamer, reden moeten zijn om te stoppen met het proces. Het Nederlandse referendum is niet afgeblazen omdat het beoogde de mening van de Nederlandse bevolking te peilen over zoiets belangrijks als een mogelijke wijziging van de Grondwet.

De heer **Ten Broeke** (VVD) meent dat het doel van de bijeenkomst is, aan de aanwezigen uit te leggen wat er in Nederland is gebeurd nadat in het referendum

"nee" is gezegd tegen de Europese grondwet en er een vervolg is gekomen waarvan het VvL de voorlopige einduitkomst is. Hij voelt er niets voor, het Ierse "nee" te bediscussiëren of daar consequenties aan te verbinden voor zaken die nu in Nederland aan de orde zijn. Alle landen hebben het recht het VvL op hun eigen manier aan de orde te stellen. Zolang dat proces gaande is, moet worden afgewacht wat de einduitkomst is.

De heer **Van der Staaij** (SGP) herhaalt dat 27 landen "ja" gezegd moeten hebben tegen het VvL voordat het van kracht wordt. Nu één land "nee" zegt, kan het verdrag niet meer doorgaan, ook al ronden afzonderlijke landen hun proces af. Hij ziet daarom niet dat het nog een zinvolle actie is.

De heer **Blom** (PvdA) is verbaasd over de conclusie van de heer Van der Staaij. Het gaat wel vaker zo dat afzonderlijke landen besluiten nemen over verdragen, maar dat zegt nog niets over het inwerkingtreden. Voor het inwerkingtreden van het VvL is vereist dat alle 27 EU-landen instemmen, maar het is mogelijk dat het "nee" van Ierland binnen twee jaar tot drie jaar, of zelfs drie maanden, toch verandert in "ja". In dat geval is het niet wenselijk dat landen hun interne besluitvormingsprocedure stop hebben gezet, want dan blijft iedereen op elkaar wachten.

De heer **Van der Staaij** (SGP) benadrukt dat het VvL een bijzonder verdrag is. Bij veel andere verdragen geldt niet dat unanieme instemming is vereist en dan klopt inderdaad dat het verstandig is dat elk land afzonderlijk zijn proces afrondt.

De heer **Ten Broeke** (VVD) zegt dat staatkundig gezien elk land zijn eigen besluit moet nemen. Voor dit verdrag geldt dat als één land tegen is, het verdrag niet door kan gaan, maar om te weten hoe verder moet worden gegaan, is het wel verstandig van alle landen te weten hoe zij tegenover het verdrag staan. Het maakt uit of slechts één land tegenstemt, of dat er meer komen. Hij vindt het niet juist, landen het recht om te ratificeren te ontzeggen. Het lijkt erop dat de SGP- en SP-fractie daarop aansturen.

De heer **Van Bommel** (SP) herhaalt dat het verdrag niet in werking kan treden als niet alle 27 EU-landen ermee instemmen. Het verdrag regelt de spelregels tussen de deelnemende landen. Het is niet mogelijk aan het einde concessies te doen, bijvoorbeeld door tegen Ierland te zeggen dat voor Ierland het vaste voorzitterschap of één hoofdvertegenwoordiger voor buitenlandse zaken niet gaan gelden. Hij stelt voor te stoppen met de ratificatieprocedure en de onderhandelingen te heropenen, maar het beste lijkt hem, het hele verdrag af te blazen.

De heer **Van der Staaij** (SGP) erkent dat landen het recht hebben hun eigen proces te volgen, maar gezien de uitslag van het Ierse referendum zou het van wijsheid getuigen nu te stoppen. Door niets te doen en door door te gaan op de ingeslagen weg, zal Ierland straks wellicht onder druk gezet worden, zeker als blijkt dat een overgrote meerderheid "ja" zegt tegen het verdrag. Hij is bang dat Ieren zich dan wel erg in het verdomhoekje geplaatst zullen voelen.

Mevrouw **Jonker** (CDA) roept in herinnering dat er ook bij de eerste referendumronde landen waren die voor het verdrag stemden dat er toen lag. In het vervolg hebben zij toch constructief meegewerkt aan het tot stand komen van het nieuwe verdrag dat nu voorligt. Zij pleit ervoor de ratificatieronde af te maken omdat het zicht geeft op de punten waar het wringt. Vervolgens moeten de onderhandelingen heropend worden.

De heer **Blom** (PvdA) vraagt aan de heer Van Bommel hoe zijn reactie zou zijn geweest als de uitslag van het eerste referendum in Nederland "ja" had opgeleverd.

De heer **Van Bommel** (SP) herhaalt dat een referendum het instrument bij uitstek is om te weten wat de stem is van het volk. "Ja" of "nee" maakt verder niet uit. Bij het ratificatieproces voor het VvL is het referendum in Nederland achterwege gebleven, ook al had hij dat liever anders gezien.

Inspreker vindt het eigenlijk een raar systeem dat één tegenstemmend land ertoe kan leiden dat het VvL er niet komt. Landen zijn ook niet allemaal even belangrijk. Waarom gaat het zo?

Inspreker memoreert dat er in 2005 commitment was voor het organiseren van een EU-referendum. Nu was dat er niet. Hij wil daarover graag uitleg van het PvdA-Kamerlid, aangezien deze partij bij monde van de heer Tichelaar heeft gezegd dat een tweede referendum mogelijk was bij herziening van het eerste verdrag.

De heer **Blom** (PvdA) antwoordt dat de uitspraak van de heer Tichelaar verkeerd in de pers is gekomen. De PvdA is voor het houden van een referendum voor zaken met een grondwettelijk karakter. Omdat daarvan in het herziene verdrag geen sprake is, is het houden van een referendum niet opportuun.

Inspreker heeft in 2005 tegen het EU-verdrag gestemd. Hij vindt het eigenlijk ongepast dat er een nieuw verdrag is gekomen en dat daarover besloten is zonder opnieuw een referendum te houden.

Inspreker hoort van de Kamerleden achter de tafel verschillende uitspraken. De heer Blom zegt dat het verdrag in de ijskast moet, de heer Ten Broeke zegt dat het verdrag op deze manier niet kan doorgaan, de heer Van Bommel zegt dat heronderhandeling noodzakelijk is. Wat vindt elk van de aanwezige partijen de beste manier om door te gaan?

Inspreker vraagt of de Kamerleden voor zichzelf een deadline hebben gesteld voor het moment waarop de Europese grondwet moet zijn aangenomen of dat voor ongeveer nog twintig jaar op de huidige manier kan worden doorgemodderd.

Inspreker vindt dat basisaangelegenheden voor de Europese democratie goed onder de aandacht gebracht en opgelost moeten worden, als je de bevolking over de streep wilt krijgen voor één Europa. Zo geredeneerd, begrijpt hij niet waarom nog steeds niet eenduidig is geregeld dat het Europees Parlement de meeste macht heeft, besprekingen van de Europese Commissie openbaar zijn en een einde wordt gemaakt aan het rondreizende circus tussen Straatsburg en Brussel.

Inspreker ziet het "nee" in 2005 en het "nee" van Ierland nu als signaal van het achterliggende probleem dat het merendeel van de burgers, in elk geval de West-Europese, het niet ziet zitten met Europa. Zij zouden willen dat er niet verder wordt gegaan, terwijl er nu toch weer een nieuw verdrag ligt. Eigenlijk zou er één Europees referendum moeten komen zodat er geen omweg nodig is van een referendum per land, als dat al gehouden wordt.

Inspreker vraagt zich af of de Ieren wel weten waarover zij gestemd hebben. Zij hebben weliswaar een boekje uitgereikt gekregen, maar het blijft onduidelijk wie dat gelezen heeft en of de uitleg voldoende is geweest. Eigenlijk geldt zijn vraag ook voor alle andere landen waar stemming nog moet plaatsvinden of al heeft plaatsgevonden. Het verdrag is anders dan het vorige, maar is nog steeds razend ingewikkeld. Weten burgers wel wat er gaat gebeuren?

Inspreker heeft berekend dat het "nee" van Ierland tot stand is gekomen doordat nog geen kwart van de circa 4 miljoen Ieren tegen het verdrag heeft gestemd. Vergeleken met het totale inwonertal van Europa, is dat een klein aantal. Is het wel zinnig daaraan zo'n groot gewicht toe te kennen?

Inspreker stelt zich voor dat nadat over het VvL in alle 27 landen is gestemd, de ministers bij elkaar komen en gaan onderhandelen. Wat is daarin het effect van een inspraakbijeenkomst als deze? Is het niet verstandiger de uiteindelijke besluitvorming bij het Europese Parlement te leggen, zodat daar controle plaatsvindt?

Inspreker vraagt aan de heer Ten Broeke of deze het verstandig zou vinden het Europese Parlement bevoegdheden te geven op justitieel terrein. Spreker ziet dat daar grote problemen uit voort kunnen vloeien. Het klinkt goed dat het belangrijk is om tot een gezamenlijke aanpak van het terrorisme te komen, maar de praktijk leert dat in afzonderlijke landen verschillend wordt gedacht over wat onder terrorisme moet worden verstaan. Hoe moet dat?

Inspreker ziet het gevaar dat een te klein aantal burgers zaken kan tegenhouden die voor een meerderheid van belang zijn. Hij ziet niet het gevaar dat kleine landen te snel onder de voet kunnen worden gelopen door grote landen, omdat zij een tegenmacht kunnen vormen door met elkaar bondgenootschappen te sluiten. Hij sluit zich aan bij het standpunt dat de schrijver van een artikel in Vrij Nederland onlangs innam, dat het niet tekenen van het VvL leidt tot marginalisatie van Europa. Dat zou zeer ongewenst zijn omdat buiten Europa meer en meer sprake is van grootschaligheid.

Mevrouw **Jonker** (CDA) vindt dat zeker niet moet worden doorgemodderd. Er moet rekening worden gehouden met het Ierse "nee", maar vooralsnog moet verder worden gegaan met elementen die in het verdrag zijn opgenomen. Kern van de veranderingen is namelijk dat er meer transparantie komt. Vergaderingen van ministerraden worden toegankelijk en openbaar, het Europees Parlement krijgt meer zeggenschap en in de stemverhoudingen krijgen kleine landen een zwaarder gewicht. Als eenmaal alles is uitonderhandeld, is er geen weg meer terug. Daarom zijn de procedures met oranje en gele kaarten als tegenwicht ingevoerd. Nationale parlementen kunnen hiermee in een vroege fase van de besluitvorming hun bedenkingen laten meewegen.

De heer **Van der Staaij** (SGP) denkt dat de informatievoorziening aan de Ieren over het referendum voldoende is geweest, omdat bij het "nee" tegen het Verdrag van Nice is gebleken dat de burgers nauwelijks wisten waarover het ging. Daarna is erg veel werk gemaakt van de informatievoorziening aan burgers over Europa. Er is zelfs een apart instituut voor opgericht. Hij denkt daarom dat het Ierse "nee" geen

lichtzinnig "nee" is. Hij erkent dat er naast parlementaire ratificatie ook andere manieren zijn om te bepalen waar het met Europa heen moet, bijvoorbeeld door het organiseren van debatten waaraan gezamenlijke conclusies kunnen worden verbonden.

De heer **Ten Broeke** (VVD) gaat in op vragen over het Europees Parlement en de macht die daar zou liggen. De Europese Unie met als hoogste orgaan het Europees Parlement vertegenwoordigt niet de nationale belangen. Dat doen de landen zelf. Als nationale belangen in gevaar dreigen te komen, moet Nederland zich sterk maken dat dat niet gebeurt. In het VvL zijn, zeker op justitieel gebied, waarborgen ingebouwd, omdat vooraf is onderkend dat er verschillen zijn. Nederland denkt over bepaalde terreinen zoals de aanpak en bestrijding van het terrorisme nu eenmaal anders dan Frankrijk of Duitsland.

De heer **Van Bommel** (SP) beluistert bij sommige sprekers dat zij bij nader inzien zouden willen dat kleine landen geen veto hebben om het VvL van kracht te laten worden. Zo werkt het echter niet. De spelregels kunnen pas worden veranderd bij een volgend verdrag. Doorgaan met dit verdrag met de hoop dat de Ieren alsnog "ja" zeggen mits zij nog meer informatie krijgen, lijkt hem een illusie. Hij voelt zeker voor een Europees referendum en is ervan overtuigd dat daar een "nee" uitkomt. Voor Nederland heeft Maurice de Hond onderzocht wat de uitslag zou zijn geweest van een tweede referendum. De conclusie is een "nee". Ook voor Engeland is die uitslag voorspeld.

De heer **Blom** (PvdA) gaat nader in op de kritiek dat hij de uitslag van het vorige referendum niet serieus zou hebben genomen en in de Kamer voor het VvL heeft gestemd zonder een tweede referendum. Hij heeft dat zeer weloverwogen gedaan vanuit zijn politiek-ideologische achtergrond als PvdA'er. Hij hecht sterk aan sociaaldemocratische idealen en internationale solidariteit. Naar zijn oordeel past het VvL daar uitstekend in. Hij erkent dat dit vanuit een andere politiek ideologische achtergrond, zoals die van de SP, vreemd kan overkomen, maar zo ligt het nu eenmaal.

Debat VvL

Quick scan

Tijdens een quick scan stemmen Kamerleden en publiek over negen belangrijke elementen uit het VvL. De vraagstelling bij deze elementen is: is dit een goede zaak of zou dit anders moeten? Zie bijlage.

De heer **Doesburg** benadrukt dat deze stemming niet representatief is. Het is een indicatie hoe dit publiek over de onderwerpen denkt.

Reacties op de quick scan

De heer **Blom** (PvdA) vindt dat minder veto's moeten worden toegestaan. Volgens de sociaaldemocratie verhoogt en waarborgt een meerderheidsbesluitvorming het democratische gehalte van Europa. Bij stemming over stelling 5 heeft hij gezegd dat hij half voor, half tegen is. Hij is namelijk voor nieuwe bevoegdheden op het gebied van de energie, mits Europa daarbij de blik op de toekomst richt en zoekt naar nieuwe duurzame vormen van energie, maar hij is tegen kernenergie. Ook bij stelling 6 kiest hij half/half. Europa moet op justitieel gebied die dingen doen waar het goed in is en tot betere besluitvorming kan komen dan op nationaal niveau mogelijk is. Alles wat in Nederland beter kan, moet daar blijven. Zo past op justitieel terrein uitbreiding van bevoegdheden voor Europa bij de aanpak van internationale criminaliteit en internationaal terrorisme. Daarmee wordt een Europees maar tegelijkertijd ook een Nederlands doel gediend.

De heer **Van Bommel** (SP) erkent dat met afschaffing van het vetorecht, besluitvorming sneller zal gaan. Het grootste probleem van de Europese Unie is echter niet dat niet tot besluiten wordt gekomen, maar dat er gebrek is aan draagvlak. Hij voorziet dat ministers die op Europees niveau beslissingen nemen, met het afschaffen van het vetorecht in hun nationale parlement moeten uitleggen dat zij het genomen besluit niet steunden, maar wel akkoord moesten gaan omdat er een meerderheid was. Hij wil dat voorkomen door goed samen te werken en op Europees niveau alleen besluiten te nemen die goed zijn voor alle lidstaten. Hij verwijst opnieuw naar het voorbeeld over terrorisme aanpak. Zolang in diverse landen verschillende opvattingen bestaan over wat onder terrorisme moet worden verstaan, kan er geen sprake van zijn dat Europa bepaalt wat de algemene aanpak is. Hij is ook tegenstander van het aanstellen van een vaste voorzitter voor de Europese Raad.

De heer **Blom** (PvdA) heeft sterk de indruk dat de SP vasthoudt aan een nationale in plaats van een internationale socialistische blik. Aan het accent op nationale standpunten bij de besluitvorming kleeft het gevaar dat landen met rechtse

regeringen het in Europa voor het zeggen krijgen. Is het niet verstandig, mee te gaan in de ontwikkelingen en Europa vorm te geven naar internationale socialistische opvattingen?

De heer **Van Bommel** (SP) ziet het anders. Landen die gelijk gestemd zijn over bepaalde zaken moeten in de gelegenheid zijn gelijk op te trekken. Als voorbeeld van goede overeenkomsten noemt hij het Verdrag van Prüm. Daarin is de uitwisseling van DNA- en vingerafdrukgegevens en dergelijke geregeld voor een beperkt aantal Europese landen. Er zijn namelijk landen, zoals Roemenië en Bulgarije, waar corruptie een groot probleem is. Daardoor kunnen zij niet kunnen voldoen aan de hoge veiligheidseisen die aan uitwisselingssystemen voor justitiële gegevens gesteld moeten worden.

Hij is tegen een vaste voorzitter voor de Europese Raad, maar vooral tegen één EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken. Europa is daarvoor op het beleidsterrein van de buitenlandse politiek veel te verdeeld.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vindt het opvallend dat de voor- en tegenstemmers in de zaal ongeveer gelijk verdeeld waren over de uitbreiding van bevoegdheden op het gebied van justitie. In de eerste versie van het verdrag zouden veel meer bevoegdheden van het nationale naar het Europese niveau worden overgeheveld. Daar is op teruggekomen. Mede dankzij de inbreng van Nederland is nu voorzien in een aantal noodremmen. In het Verdrag van Prüm zijn afspraken op justitieel gebied vastgelegd die verder gaan dan wat in het VvL wordt voorgesteld. Toch is dat verdrag niet aan burgers voorgelegd en is er geen referendum gehouden. De SP heeft in de Kamer voor dit verdrag gestemd. Hij roept de SP, maar ook aanwezigen in de zaal, op realistisch te zijn en te erkennen dat het VvL is aangepast op basis van de Nederlandse inbreng. Daarbij zijn verbeteringen aangebracht die tegemoet komen aan kritiek zoals ook hier naar voren is gebracht.

De heer **Van Bommel** (SP) reageert dat hij heeft ingestemd met het Verdrag van Prüm omdat dat gaat om samenwerking tussen landen die op het betreffende terrein op hetzelfde niveau zitten en op basis van vrijwilligheid een overeenkomst aangaan. Het VvL is daarmee niet te vergelijken omdat het daarin om meerderheidsbesluitvorming gaat.

Mevrouw **Jonker** (CDA) vult aan dat al wordt gewerkt aan een vervolg op het Verdrag van Prüm. Dat verdrag is opgesteld vanuit het initiatief van enkele Europese landen om beter samen te werken op politieel gebied. Hierop kan worden voortgebouwd om afspraken naar het niveau van de Europese Unie te tillen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vervolgt zijn inbreng. Hij benadrukt dat samenwerking op justitieel gebied dringend aan de orde is. Hij wijst op de recente metroaanslagen in Londen en Madrid. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat iets dergelijks niet ook in Nederland kan plaatsvinden. De grenzen binnen Europa zijn open en als de politie hier terroristen op het spoor is, moeten acties niet stoppen op het moment dat verdachte personen zich verplaatsen naar een ander land. Ook het omgekeerde is gewenst. Hij vindt het VvL een goed instrument om daarover afspraken te maken.

De heer **Van der Staaij** (SGP) zegt dat hij bij de stemmingen tijdens de quick scan vaker het rode dan het groene bordje heeft opgestoken. Bij de stemming in de Kamer heeft zijn partij tegen het VvL gestemd omdat de uitkomst van de uiteindelijke afweging is dat onder het mom van slagvaardigheid verslechtingen worden ingevoerd die voor de SGP te ver gaan. Met name het invoeren van één EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en het benoemen van één vaste voorzitter voor de Europese Raad ziet hij als verslechtingen, omdat daarmee de Europese Unie meer en meer staatstrekken gaat vertonen. Hij erkent dat de aanvankelijke grondwettelijke herziening nog veel verdergaande consequenties had, maar zijn inschatting is dat Europa kwesties die voor alle lidstaten van belang zijn heel goed kan aanpakken zonder dat het gepaard gaat met meer Europese macht. Het uiteindelijke streven moet zijn dat de integratie breder en dieper wordt, maar dan wel in een rustiger tempo en voor beleidsvelden waar de bevolking aan toe is.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vindt dat het de taak van politici is om burgers te beschermen op allerlei terreinen. Één terrein is het voorkomen van terroristische aanvallen. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van een internationaal arrestatiebevel. Zo'n bevel is er gelukkig, maar het heeft wel vijftien jaar geduurd door het Europese vetorecht. In die tijd zijn heel nare dingen gebeurd. Is dat niet een reden voor herziening?

De heer **Van der Staaij** (SGP) vindt het vooral belangrijk dat het internationale arrestatiebevel er nu ligt. Hij blijft tegenstander van het afstaan van nationale bevoegdheden aan het Europees Parlement omdat wat echt belangrijk is, ook tot stand komt zonder dat soevereiniteit wordt ingeleverd.

Mevrouw **Jonker** (CDA) is niet zo bevreesd dat de nationale soevereiniteit ernstig in het geding is als het vetorecht vermindert. Ook nu wordt het vetorecht nauwelijks door afzonderlijke landen gebruikt omdat wordt ingezien dat het beter is, met elkaar

in gesprek te gaan over allerlei zaken en naar oplossingen te zoeken, dan langs de kant te blijven staan.

De heer **Van der Staaij** (SGP) vindt het geen reden om het vetorecht af te schaffen omdat het zo weinig gebruikt wordt.

Mevrouw **Jonker** (CDA) reageert dat het verdrag inhoudt dat het vetorecht wordt gehandhaafd voor terreinen waar de nationale autonomie niet in het geding mag komen. Zo blijft het onder andere gelden voor familierecht, economische migratie, strafrecht en delen van het justitiële beleid, maar het is ongewenst dat landen hun veto uitspreken over een slagvaardige aanpak bij de bestrijding van internationale criminaliteit.

Zij is groot voorstander van één vaste voorzitter voor de Europese Raad en één EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken. De vaste voorzitter wordt overigens aangesteld voor de maximale termijn van tweeënhalf jaar. Zij vindt niet dat de kans op staatsvorming toeneemt, maar er ontstaat wel continuïteit. Dat is belangrijk omdat het zeer gewenst is dat er één persoon komt die het overzicht houdt, coördineert, langeretermijnzaken oppakt enzovoorts. De EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken zal ook degene moeten zijn die Europa vertegenwoordigt in het overleg met Amerika, China of andere grote mogendheden. Het past niet meer in deze tijd dat de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken alle landen afzonderlijk langs moet om op de hoogte te raken van het Europese standpunt.

De heer **Van Bommel** (SP) zou wensen dat de Europese Unie eensgezinder was in het buitenlands beleid, maar dan wel het beleid dat aansluit bij de SP-standpunten en -visie en niet ten strijde wordt getrokken tegen Irak, Kosovo niet wordt erkend buiten de VN om enzovoorts. In zo'n situatie zou één EU-minister voor Buitenlandse Zaken een goede zaak zijn, maar aangezien over buitenlandse aangelegenheden te verschillend wordt gedacht, is er geen rol weggelegd voor één centrale vertegenwoordiger.

Mevrouw **Jonker** (CDA) legt uit dat de rol van de EU-vertegenwoordiger een andere is dan de heer Van Bommel schetst. Deze persoon wordt niet geacht "met één mond te spreken", maar hij/zij moet proberen te coördineren wat lidstaten wensen. Zo kan blijken dat meningen te verschillend zijn, maar met een coördinator kan wel worden gestreefd meningen zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen.

De heer **Blom** (PvdA) heeft bij lezing van het verdrag niets aangetroffen over bevoegdheden van de EU-minister over nationale defensieaangelegenheden. Hij

valt mevrouw Jonker bij dat de functie vooral coördinerende taken behelst. Hij herinnert zich dat Henry Kissinger ooit heeft gezegd dat hij niet weet met wie hij een afspraak moet maken als hij met Europa zou willen praten. Met het aannemen van het VvL is dat opgelost omdat dan in één aanspreekpunt is voorzien in de persoon van de EU-minister.

De heer **Van Bommel** (SP) erkent dat één persoon Europa zou moeten kunnen vertegenwoordigen, maar aangezien de standpunten over nogal wat cruciale zaken verschillen, valt er niets te vertegenwoordigen.

De heer **Van der Staaij** (SGP) valt de heer Van Bommel bij en voegt eraan toe dat het nog maar de vraag is of de EU-minister de contactpersoon moet zijn, of dat dat de vaste voorzitter van de Europese Raad moet zijn.

De heer **Ten Broeke** (VVD) wijst erop dat het, wat Nederland betreft, nooit de bedoeling is geweest van Europa een echte staat te maken. Toch is die indruk wel gewekt door het eerste verdrag. In het VvL zijn geen grondwettelijke zaken meer opgenomen, maar op andere terreinen, bijvoorbeeld buitenlands beleid voor Europa, wordt waar het kan gelijk opgetrokken. Bevoegdheden die daartoe zijn vereist, ontbreken nu nog, maar met het aannemen van het VvL wordt dat geregeld. Zelfs na het aannemen van het verdrag zullen de beslissingen over het zenden van troepen naar Irak, het erkennen van Kosovo als zelfstandige staat enzovoorts geen Europese beslissingen zijn. Nederland blijft dat zelf doen.

De heer **Van Bommel** (SP) vindt het onzin te verwachten dat door het instellen van coördinatoren, hetzij de voorzitter van de Europese Raad, hetzij de EU-minister van Buitenlandse Zaken, de verdeeldheid over kwesties zoals de heer Ten Broeke noemt, zal verminderen.

De heer **Ten Broeke** (VVD) herhaalt dat het gelijk optrekken alleen van toepassing is op zaken waarover men het met elkaar eens.

De heer **Van der Staaij** (SGP) wijst erop dat in het vorige verdrag ook al sprake was van één EU-minister voor Buitenlandse Zaken. In dit nieuwe verdrag ziet hij dat het takenpakket precies hetzelfde is, maar in plaats van "minister" wordt de persoon nu aangeduid als "hoge vertegenwoordiger". Hij ziet niet dat daarmee het gevaar echt geweken is.

De heer **Ten Broeke** (VVD) corrigeert de heer Van der Staaij door hem erop te wijzen dat het ook in 2005 niet de bedoeling is geweest om van de EU-vertegenwoordiger een minister te maken met bevoegdheden zoals Nederlandse ministers hebben. Het woord "minister" is ten onrechte in de vorige tekst gekomen en zo is de suggestie gewekt dat hij/zij meer bevoegdheden zou hebben dan in werkelijkheid was toegestaan. Het is en blijft een persoon met coördinerende taken, geen minister.

De heer **Blom** (PvdA) vult aan dat in het VvL nergens staat dat de autonomie van Nederland op het gebied van buitenlandse politiek wordt aangetast.

Mevrouw **Jonker** (CDA) erkent dat een aantal gebieden, zoals buitenlands beleid, moeilijk liggen, maar er zijn andere gebieden met kansen en mogelijkheden. Zij noemt met name het gebied van de mensenrechten. Zij denkt dat de Europese Unie op dit gebied veel meer een tegenkracht kan vormen als zij als blok zou optreden, bijvoorbeeld waar het de geheime detentie van terrorismeverdachten betreft.

Inspreker krijgt gaandeweg de avond meer en meer bevestigd dat de meeste burgers zeer weinig weten van wat het VvL eigenlijk inhoudt. Zij denkt dat het een grote verbetering zou zijn als door een onafhankelijke tekstschrijver een heldere weergave wordt gemaakt van het verdrag. Nu komen politici aan het woord die ieder hun eigen interpretatie hebben. Zij vreest dat zij aan het einde van de avond helemaal niet meer weet wat het verdrag inhoudt.

Inspreker wijst erop dat het meest essentiële recht van de burger is om gehoord te worden. Hij heeft het sterke vermoeden dat dit nu niet gebeurt. Hij weet dat er Europese politici zijn die dat opzettelijk niet willen. Hij heeft bijvoorbeeld de premier van Luxemburg en beoogd kandidaat voor het vaste voorzitterschap van het Europese Parlement, Jean-Claude Juncker, horen zeggen dat het natuurlijk is dat Europese landen hun soevereiniteit opgeven, maar dat het niet verstandig is dat aan de burgers duidelijk te maken. Spreker denkt daarom dat het veel verstandiger is als Nederland nu uit de EU zou stappen.

Inspreker herinnert zich dat een warm pleidooi is gehouden om voor dit verdrag te stemmen toen vier jaar geleden de Europese grondwet werd gepresenteerd. Nu ligt er een nieuwe versie en zegt iedereen dat dit verdrag veel beter is. Het advies is opnieuw hiermee in te stemmen. Het is echter te voorzien dat er straks weer een nieuwe versie komt omdat Ierland heeft tegengestemd. Is het advies om nu voor te stemmen dan nog wel geloofwaardig? Gaat het wel om het beste verdrag?

Inspreker is bevreemd over de uitspraak van de heer Blom dat deze zich in zijn standpuntbepaling niet laat leiden door wat het volk wil, maar door sociaaldemocratische beginselen. Hij voorziet dat deze stellingname bij de volgende verkiezingen zal worden afgestraft. Kijkend naar het VvL, lijkt de PvdA in te stemmen met het ontstaan van een soort Komintern. Hij denkt dat net toegetreden landen uit het Oostblok daarmee niet blij zullen zijn, omdat zij net verlost zijn van centraal aangestuurde besluitvorming naar het model van de Sovjet-Unie.

Inspreker vraagt aan de heer Van Broeke waarom niet kan worden volstaan met het Verdrag van Prüm. Zij vraagt zich af of het VvL in vergelijking daarmee meerwaarde heeft.

Inspreker vraagt aan de heren Van Bommel en Van der Staaij of zij een alternatief hebben voor het VvL. Moet dan teruggevallen worden op het Verdrag van Nice? Dat lijkt hem niet echt werkbaar omdat dat is afgesloten in de tijd dat nog maar 15 landen lid waren. Nu zijn het er 27.

Inspreker is opgevallen dat de Verenigde Staten met hun president als centrale woordvoerder er als enige in slagen wereldwijd gehoord te worden. Hij denkt dat het hoog tijd wordt dat Europa zich verenigt, zodat er uit Europa een tegengeluid kan komen.

Inspreker vindt dat vanuit de hoek van de voorstemmers nogal Amerikaans te werk wordt gegaan. Door grote woorden te gebruiken en angst te zaaien wordt geprobeerd de nieuwe grondwet erdoor te krijgen.

Inspreker memoreert dat de heer Nicolaï bij de stemming over het vorige verdrag een lijstje heeft aangeleverd met zo'n tien punten waarom iedereen vóór zou moeten stemmen. Bij nader inzien bleken die tien punten onwaar. Spreker vreest dat met dit kabinet weer precies hetzelfde gebeurt. De macht ligt bij het volk. Hij roept op daaraan ook invulling te geven.

Inspreker vindt de werkwijze bij de besluitvorming niet prettig. Hij heeft het gevoel dat het verdrag hem door de strot wordt geduwd. Het accent in de discussie ligt vooral op staatsrechtelijke zaken, maar in het verdrag komen veel andere zaken aan de orde. Hoe staat het daarmee?

Inspreker vraagt in het bijzonder aan de heer Van Bommel hoeveel referenda er nog moeten komen. Moeten echt alle landen zich via een referendum positief uitspreken of is een meerderheid ook voldoende?

Inspreker is eigenlijk een beetje verbaasd dat in dit verdrag verder wordt gegaan met het openstellen van grenzen dan bij het Verdrag van Schengen. Gebleken is dat open grenzen de aanpak van het terrorisme bemoeilijken. Moeten de grenzen niet weer gewoon dicht?

Inspreker heeft de vorige keer vol overtuiging "ja" tegen Europa gezegd. Als hem dat nu opnieuw wordt gevraagd zegt hij weer "ja", maar hij zou het wel zeer op prijs stellen als precies wordt gemeld wat Nederland aan soevereiniteit inlevert.

Inspreker realiseert zich dat het Nederlandse besluit over het VvL al zo goed als genomen is nu de Tweede Kamer heeft ingestemd. Hij had een nieuw referendum gewild, zeker omdat is aangegeven dat dit verdrag voor 95% hetzelfde is als het vorige. Gezien de politieke verhoudingen is dat, helaas, niet gelukt. Hij vindt het een enge zaak, maar er zit niets anders op dan zo door te gaan.

Mevrouw **Jonker** (CDA) sluit zich aan bij de analyse dat door de groei van het aantal landen dat deelneemt aan de Europese Unie het Verdrag van Nice moet worden bijgesteld. Om die reden heeft het CDA bij het vorige verdrag al aangegeven dat het daarmee in wilde stemmen. Het was geen perfect verdrag, maar het was een verbetering vergeleken met de situatie van voorheen. Voor haar staat steeds voorop dat elk verdrag transparant moet zijn. De daadkracht moet erdoor verbeteren en het moet de burger duidelijk zijn waar Europa voor staat.

De heer **Van der Staaij** (SGP) begrijpt dat mensen in verwarring raken omdat zo kort na elkaar twee nieuwe verdragen zijn gepresenteerd. Het zijn en blijven teksten die moeilijk te lezen zijn. Bovendien houdt het opstellen van verdragen altijd het sluiten van compromissen in en dat is, zeker voor wie er niet bij is geweest, achteraf moeilijk te herleiden. Uiteindelijk gaat het erom of degene die instemming wordt gevraagd voldoende vertrouwen heeft in wat hem/haar wordt voorgelegd over de koers die Europa gaat varen. In dit geval heeft hij dat vertrouwen onvoldoende en hij heeft daarom in de Tweede Kamer tegen het VvL gestemd. Hij twijfelt met name over een onderdeel als het vaste voorzitterschap. Hij weet niet wie dit wordt. Hetzelfde geldt voor de Europese diplomatieke dienst die wordt opgezet. Wat gaat die betekenen? Het zou hem veel vertrouwen hebben gegeven als uit het nieuwe

verdrag was gebleken dat Europa bereid was, op verschillende terreinen een stapje terug te doen en autonomie teruggegeven zou zijn aan lidstaten.

De heer **Ten Broeke** (VVD) wijst erop dat het juist door de procedures met oranje en gele kaarten mogelijk wordt gemaakt om stappen terug te zetten. Hij zegt dat er diverse winstpunten zijn waaruit de meerwaarde blijkt van het VvL boven het Verdrag van Prüm, zoals het tegengaan van mensenhandel en het recht doen aan het feit dat mensen bij asiel- en migratieaanvragen naar Europa komen en niet naar een bepaald Europees land. Ook zijn in dit verdrag bevoegdheden die in eerdere versies bij Europa lagen, overgeheveld naar de nationale overheden. Bovendien is nu beter geregeld dat lidstaten zich moeten houden aan met elkaar afgesproken spelregels. Door Nederland is bij de besprekingen ook de wens ingebracht voor een volwaardig Europees burgerinitiatief. Helaas heeft dat voorstel het niet gehaald.

De heer **Van Bommel** (SP) erkent dat het vreemd overkomt dat een verdrag dat eerst als beste is gepresenteerd, toch weer wordt opgevolgd door een verdrag dat nog beter is. Als er nu een derde versie komt, kan het niet anders dan dat de kiezers twee keer een beetje voor de gek gehouden zijn. Hij houdt staande dat het op dit moment absoluut niet verstandig is, te besluiten soevereiniteit in te leveren. Europese landen verschillen onderling te veel om nu al te werken met meerderheidsbesluitvorming of als afzonderlijk landen vetorechten in te leveren. Hij wil met Europese besluitvorming een pas op de plaats maken. Er moeten geen vetorechten ingeleverd, geen nieuwe functionarissen benoemd of instituties ingesteld worden, voordat gezorgd is voor meer samenwerking.

De heer **Blom** (PvdA) wil niet dat met het instellen van de Europese Unie een herhaling ontstaat van de oude situatie in het Oostblok. Hij luistert wel degelijk naar wat burgers inbrengen, maar zijn sociaaldemocratische idealen zijn sturend voor zijn politieke handelen. Kijkend naar de twee Europese verdragen die nu in korte tijd voor besluitvorming zijn voorgelegd, is het tweede verdrag naar zijn mening het beste omdat dat leidt tot stappen die hij vanuit zijn sociaaldemocratische idealen wil zetten. Voor zijn handelen is zijn sociaaldemocratische overtuiging belangrijker dan zijn nationale overtuiging. Zo voelt hij ook een sterkere band met bijvoorbeeld sociaaldemocraten in Polen dan VVD'ers in Nederland.

III. Inspraak - Toekomst EU

De heer **Doesburg** vraagt naar de mening van het publiek over de toekomst van de Europese Unie.

a. Heeft de EU een nieuw verhaal nodig?

Inspreker realiseert zich dat milieupolitiek meer en meer een Europese aangelegenheid wordt. Zijn eigen inschatting is dat het opwekken van energie via kerncentrales onontkoombaar wordt omdat andere manieren van energieopwekking veel te duur zijn. Hij vraagt zich af hoe daarmee wordt omgegaan. Hij vreest een soort herhaling van de Europese afspraken op defensiegebied inzake Europese steun aan Afghanistan. Dat beleid is veel te omslachtig geworden en het wordt er vooral extra duur van. Hij vindt dat Europa door aan te sturen op dit verdrag een veel te grote broek aantrekt. Naar zijn idee is het genoeg om alleen op economisch gebied samenwerking aan te gaan.

Inspreker heeft een licht verstandelijke handicap. Zij vraagt of in het VvL wordt geregeld dat er aandacht komt voor mensen als zij.

Inspreker vraagt of vernieuwing van het asiel- en migratiebeleid deel uitmaakt van het VvL. Voor dit onderdeel is namelijk zeker een nieuw verhaal nodig.

Inspreker vindt dat Europa een nieuw verhaal nodig heeft. Probleem is echter dat de besluitvorming op Europees niveau oncontroleerbaar en ondemocratisch is. Uit zijn ervaring met de Europese besluitvorming weet hij dat er een weeffout zit in dit proces. De Ieren hebben dat goed gezien en mede namens Nederland hebben zij tegen een ondemocratisch en bureaucratisch Europa gestemd. Hij erkent dat de groei van 15 naar 27 lidstaten het noodzakelijk maakt, de regels aan te passen, maar het debat dat daaraan vooraf hoort te gaan, moet wel goed worden gevoerd. Dat is niet gebeurd. Voorbeelden van foute uitkomsten zijn dat kleine landen inboeten aan invloed in het Europees Parlement en dat niet meer ieder land een Europese Commissaris levert.

Inspreker sluit aan bij de vorige inspreker. Hij roept op tot het neerzetten van een goede structuur waarin duidelijk wordt aangegeven wie waarvoor verantwoordelijk is. Pas dan kan besproken worden waar verantwoordelijkheden neergelegd moeten worden.

Inspreker zou willen dat onder Europa eerst een nieuw democratisch fundament wordt gelegd. Daarna kan een verdrag worden opgesteld en kunnen allerlei zaken aangepast worden.

Inspreker ziet in het nieuwe verdrag meer plussen dan minnen, maar de uitleg laat nogal te wensen over. Hij stelt voor vanavond de motie van Eindhoven in te dienen en daarin te vragen dat er zo snel mogelijk een publieksvriendelijke versie van het verdrag komt.

Inspreker hoort dat nogal wat mensen hun vertrouwen in de toekomst van Europa uitspreken. Als hij kijkt naar de huidige situatie, ziet hij dat er enorm veel fraude en corruptie is. Hij dringt erop aan dat wat nu fout gaat eerst te corrigeren en pas daarna te praten over een eventueel nieuw verdrag.

Inspreker denkt dat Europa zeker een nieuw verhaal nodig heeft. Pim Fortuyn heeft in 1997 al uitgesproken dat Europa geen "ziel" heeft en dat regels worden opgesteld zonder respect voor nationale entiteiten en culturen in afzonderlijke landen. Europa is op die manier vooral een moloch geworden met regels die zaken eerder belemmeren dan bevorderen. Volgens de beeldvorming is Europa een continent met zoveel bureaucratische regels dat het eerder ontwikkelingen in de weg staat dan dat er sprake is van een nuttige samenwerking tussen landen. Daarom moet worden begonnen met een nieuw verhaal waarin vooral burgers en niet alleen overheden zich herkennen.

Inspreker is voor één democratisch Europa. De historie laat echter zien dat democratie pas volgt als eerst soevereiniteit is ingeleverd. Zo is het gegaan met het instellen van de Tweede Kamer, het inwerkingtreden van de Wet op de ondernemingsraden enzovoorts. Er moet eerst iets zijn als basis waarop de democratie zich kan ontwikkelen. Hij erkent dat de tussentijd angstig is. Het is daarom goed gebruik te maken van instrumenten als referenda, inspraakbijeenkomsten, verkiezingen enzovoorts.

Inspreker vindt dat de EU een nieuw verhaal nodig heeft omdat de wereld essentieel is veranderd sinds de oprichting. De twee meest in het oog springende zaken zijn de val van Berlijnse Muur en 9/11. Nu lijkt er een energiecrisis te komen omdat de fossiele brandstoffen in Europa opraken. Hij ziet de noodzaak van één Europa alleen maar toenemen. Afzonderlijke landen zullen aan soevereiniteit moeten inleveren om aan gezamenlijke slagvaardigheid te winnen.

b. Moet er een Europa van twee snelheden komen?

Inspreker vindt twee snelheden onontkoombaar omdat er nogal wat landen zijn toegetreten die een grote achterstand hebben op allerlei gebieden vergeleken met

de West-Europese landen. Het accepteren van twee snelheden mag overigens niet inhouden dat burgers uit landen achtergesteld of gediscrimineerd worden.

Inspreker vindt dat juist voorkomen moet worden dat er een Europa met twee snelheden ontstaat. Hij vreest dat de lidstaten aan de rem gaan trekken, terwijl nieuwe landen blij zijn nu bij Europa te horen en meer haast willen maken. Hij pleit ervoor zo veel mogelijk één snelheid aan te houden en gebruik te maken van de dynamiek die ontstaat doordat nieuwe landen toetreden, ook al zal dat beperkingen met zich brengen.

Inspreker vindt de stelling niet echt helder geformuleerd. Wat hem betreft is er al een Europa van twee snelheden: dat van politici en dat van burgers. Hij vindt dat politici, bestuurders en bureaucraten hun snelheid moeten aanpassen, zodat burgers het tempo beter kunnen bijhouden.

Inspreker ziet verschillende beleidsterreinen. Misschien moeten twee snelheden niet geaccepteerd worden voor het terrein van justitie en voor landbouw wel, of omgekeerd. Zij weet het nog niet.

Inspreker wijst erop dat er nu al sprake is van een Europa met twee snelheden. Er zijn bijvoorbeeld landen die al zijn toegetreden, maar de euro nog niet als wettig betaalmiddel hebben. Ook het Verdrag van Schengen geldt voor een aantal landen wel en een aantal landen niet. Hij denkt dat het verstandig is, het tempo zo hoog mogelijk te houden en niet te wachten, ook al leidt dat ertoe dat met twee snelheden wordt gewerkt.

c. Wat moet het einddoel voor de EU zijn?

Inspreker meent dat Europa in elk geval geografisch moet worden afgebakend. Aan de oostkant zijn na toetreding van Polen, Roemenië, Bulgarije en Griekenland de grenzen gemarkeerd. Turkije moet niet toegelaten worden, maar de ontbrekende Zuid-Europese landen wel omdat daar overal pro-Europese regeringen zitten. Hij vindt het daarom onverantwoord dat Nederland en België hun veto hebben uitgesproken over toetreding van Servië.

Inspreker vindt de toetreding van Turkije tot Europa een kans voor Turkije. Zij verwacht dat dit positief zal werken op zowel de democratische als de economische ontwikkelingen in dat land. Bovendien wonen en werken er inmiddels zoveel oorspronkelijk Turkse burgers in West-Europese landen dat daar misschien een

soort verplichting uit is gegroeid. Al veertig jaar komen mensen uit Turkije naar Europa. Zij worden weer één met hun landgenoten als Turkije ook Europees wordt.

Inspreker vraagt zich af of het voor Turkije niet beter zou zijn als het zich aansluit bij Aziatische landen. Misschien levert dat meer verrijking op.

Inspreker merkt op dat er inmiddels sprake is van de vorming van diverse unies. Naast de EU zijn er de Zuid- en Noord-Amerikaanse Unie en de Afrikaanse Unie. Ook wordt er gewerkt aan een Aziatische en Midden-Oosten Unie. Is er geen sprake van globalisering met Europa als speelbal?

Inspreker vindt dat vooral hard moet worden gewerkt aan meer draagvlak voor Europa. Het wordt hoog tijd dat er een boekje uitkomt dat niet alleen uitleg geeft over het VvL, maar ook over de toekomst.

Inspreker denkt dat de geschiedenis zich niet laat sturen. Hij pleit voor een pragmatische benadering waarbij stapje voor stapje vooruit wordt gegaan.

Inspreker denkt dat het ontbreken van een Europese visie een belangrijke verklaring is waarom in 2005 zoveel landen "nee" hebben gezegd. Een visie is belangrijk om verder te komen met de onderhandelingen. Wat tot nu toe is bereikt, zijn afspraken over allerlei kleine dingen, maar pas als er een visie is, kan echt voortgang worden geboekt.

Inspreker denkt dat de Europese Unie is opgericht vanuit het idee dat de politieke integratie zou volgen als de economische integratie zijn beslag zou hebben gekregen. Het is zeker nog niet zover en om verder te komen zal met elkaar nog veel moeten worden gediscussieerd.

Inspreker zou het liefst opnieuw willen beginnen met het proces van Europese eenwording. De eerste stap zou dan zijn dat alle landen uit elkaar gaan, zich bezinnen op wat goed en fout is gegaan en dan opnieuw beginnen om met elkaar een nieuwe route te zoeken.

Inspreker ziet voor Europa als doel dat er een betere maatschappij komt met meer rechtvaardigheid.

d. Onderwerpen uit het publiek

Inspreker merkt op dat Europa zou moeten staan voor de bescherming van het milieu en de mensenrechten.

Inspreker vraagt zich af waarom Rusland altijd buiten de EU-discussie wordt gehouden. Nederland betreft olie en gas uit dat land. Zou het dan niet handig zijn dat Rusland ook toetreedt?

Inspreker wijst erop dat Rusland nu al afzonderlijke landen tegen elkaar uitspeelt als deze via Rusland energie betrekken. De Europese landen zouden er wijs aan doen, ook op dit punt samen te werken. Verder moet Europa zich realiseren dat haar inwoneraantal niet verder reikt dan 1/8ste, hoogstens 1/7de van de totale wereldbevolking. Men moet vooral niet denken dat de wereldpolitiek te beïnvloeden is als er één Europa is.

Inspreker vraagt zich af met welk mandaat de Nederlandse minister-president naar de EU-ministerraad gaat. Het is bekend dat in de Tweede Kamer tegenwicht wordt geboden aan Europa. Hoe gaat de minister-president daarmee om?

Inspreker vraagt zich af waarom bevoegdheden op zo'n hoog niveau als de EU neergelegd moeten worden, als besluitvorming ook prima decentraal kan worden afgehandeld. Misschien is dat zowel een Europees als een intern probleem. Ook bij Nederlandse besluitvorming valt hem op dat geregeld hogere overheden beslissingen nemen, terwijl die prima op lokaal niveau genomen kunnen worden.

Inspreker constateert dat het VvL van de baan is, althans in de ijskast ligt, nu Ierland "nee" heeft gezegd. Ook constateert hij dat er een fundamenteel debat nodig is om met elkaar te bepalen waar het heen moet in Europa. Alleen als dit lukt, zullen alle burgers meegaan en verdwijnt de huidige kloof tussen politiek bestuur en bevolking. Ook moet er verder worden gegaan, waarbij het een vereiste is dat de besluitvorming efficiënter verloopt.

Hij stelt daarom voor de komende vijf jaar te handelen alsof het VvL geldt. Na vijf jaar kan dan aan iedereen opnieuw de vraag worden gesteld of het verdrag moet worden aangenomen. Hopelijk zegt Ierland dan alsnog "ja" of is er inmiddels een ander, beter verdrag uitgewerkt.

Inspreker vindt het eigenlijk vooral veel bureaucratische rompslomp. Ondertussen hoopt hij dat de onderlinge economische samenwerking wel verbetert en dat barrières voor import uit Afrika naar Europa geslecht zullen worden. Een belangrijk

punt om dat laatste te bewerkstelligen, is dat Europa de subsidies op de Europese landbouw verlaagt.

De heer **Blom** (PvdA) onderschrijft dat wat decentraal kan, ook decentraal moet gebeuren, en dat aan het Europees niveau alleen dat wordt overgelaten wat alleen daar kan worden geregeld.

De heer **Van Bommel** (SP) meent dat de heer Blom heel ontevreden moet zijn dat met Europees geld reclamespotjes op de Nederlandse televisie worden betaald, fietspaden in Drenthe worden aangelegd enzovoorts.

De heer **Blom** (PvdA) erkent dat het nog niet gaat zoals hij wil. Daarom is hij een groot voorstander van het VvL, omdat daarmee de bevoegdheden van Europa worden vastgelegd.

De heer **Ten Broeke** (VVD) valt de heer Blom bij. Het verdrag is juist geschreven om aan te geven waar welke beslissingen te nemen zijn. Daarbij is uitgegaan van het subsidiariteitsprincipe, wat inhoudt dat zaken daar geregeld moeten worden waar dat het beste kan en zeker niet in Brussel als dat niet nodig is. Hij begrijpt niet waarom de heer Van Bommel dat ontkent.

De heer **Van Bommel** (SP) ontkent niet dat in het VvL is uitgegaan van het subsidiariteitsprincipe, maar dat doet niets af aan de werking van structuurfondsen en aan ander beleid, zodat het mogelijk blijft dat met Europees geld zaken gesubsidieerd worden als de al genoemde kipreclame en fietspaden in Drenthe.

De heer **Blom** (PvdA) vervolgt dat via de EU grensoverstijgende zaken op democratische wijze geregeld moeten worden. Daarom is hij ook zo'n voorstander van Europese partijen. Hij zou willen dat de nationale en de Europese politiek losgekoppeld worden en de Nederlandse politieke partijen over Nederlandse aangelegenheden gaan, terwijl de Europese politieke partijen over Europese aangelegenheden gaan. Volgens hem kan zo op terreinen als milieu-, energie- en asielbeleid veel meer voortgang worden geboekt dan door te blijven steken op het nationale niveau. Hij gelooft in de toekomst van Europa en denkt dat het nodig is om problemen op Europese schaal aan te pakken. Het is dom als dat niet gezien wordt, maar de politiek moet er zich wel voor inzetten en het moet op democratische wijze gebeuren.

In de discussie heeft hij geregeld gehoord dat draagvlak voor één Europa zou ontbreken en dat referenda dat keer op keer aantonen. Hij betwijfelt ten eerste of

het zo werkt. Als voorafgaand aan de invoering van de euro referenda zouden zijn gehouden, zou daar ongetwijfeld uitgekomen zijn dat er geen draagvlak was. Gelukkig is de euro er toch gekomen. Hij denkt dat zo de Europese geldmarkt overeind is gebleven, terwijl de Amerikaanse dollar enorm in waarde is gekelderd. Ooit heeft iemand tegen hem de wijze woorden gesproken "draagvlak is soms de vijand van ambitie". Hij geeft die woorden mee aan degenen die zeggen dat het draagvlak niet voldoende zou zijn.

De heer **Van Bommel** (SP) zegt dat Europa een nieuw verhaal nodig heeft omdat de oorspronkelijke doelstellingen over vrede en welvaart zijn bereikt. Dat moet nu vastgehouden worden.

De heer **Blom** (PvdA) vraagt waarop is gebaseerd dat de oorspronkelijke doelstellingen zijn bereikt als bijvoorbeeld voor Duitsland geldt dat er nog steeds geen wettelijk minimumloon is afgesproken en mensen in Roemenië, Polen en Bulgarije onder de armoedegrens leven.

De heer **Van Bommel** (SP) vindt het verdedigbaar dat de doelstellingen op welvaarts- en economisch gebied zijn gehaald omdat hij die wereldwijd beschouwt. Vergeleken met de omringende wereld gaat het in Europa uitstekend, maar de verdeling van de welvaart is binnen Europese landen nog zeer ongelijk. Dat moet verder verbeteren. Daarvoor moeten de topinkomens aangepakt worden, ook in Nederland.

Hij vervolgt dat Europa de fout heeft gemaakt bovenop de economische samenwerking een politieke unie te willen plaatsen. Daarover is geen debat gevoerd. Zo raakt men de mensen kwijt. Hij steunt het voorstel voor de motie Eindhoven dat er snel een publieksversie van het VvL komt, zodat mensen zich alsnog kunnen voorbereiden op de discussie. Hij is tegen een Europa van twee snelheden. Hij vindt dat het niet kan en maakt de vergelijking met regels over links of rechts rijden bij het verkeer. Er kan ook niet worden toegestaan dat één automobilist toestemming krijgt links te rijden. Europa moet volgens hem niet één staat worden met één regering. Hij zou dat niet willen.

De heer **Blom** (PvdA) is ook niet voor één Europese staat, maar als er sprake is van een goede democratische legitimatie, is het een uitstekende zaak.

De heer **Van Bommel** (SP) benadrukt dat het weggeven van vetorechten, het instellen van een Europees Parlement met vergaande bevoegdheden enzovoorts, maatregelen zijn waarmee toegewerkt wordt naar een federaal Europa. Als de heer

Blom daar vóór is, moet dat open en eerlijk worden gezegd. Hij wil dat zeker niet en zegt daarom dat er pas op de plaats moet worden gemaakt. Er moet niet verder gewerkt worden aan het tot stand komen van een politieke unie.

Mevrouw **Jonker** (CDA) valt op dat de heer Van Bommel vooral zegt wat hij niet wil. Kan hij misschien ook aangeven wat hij wel wil?

De heer **Van Bommel** (SP) wil dat graag vertellen. Hij wil dat Europa zich concentreert op de hoofdzaken. Daar hoort allereerst bij dat er één Europese markt komt zodat eerlijke handel bevorderd wordt, ook met de derde wereld. Daar hoort niet bij dat soevereiniteit wordt overgedragen en vetorechten worden ingeleverd.

De heer **Ten Broeke** (VVD) is blij te horen dat de heer Van Bommel zich uitspreekt voor het tot stand komen van één Europese markt. Deze moet zich dan ook realiseren dat het tot stand komen van die ene markt niet is gebeurd omdat landen hebben vastgehouden aan hun veto, maar omdat zij dat hebben opgegeven.

De heer **Van Bommel** (SP) reageert dat alle lidstaten het als een gemeenschappelijk belang hebben gezien dat er één Europese markt zou ontstaan. Dat is ook logisch omdat de meeste handel onderling wordt bedreven. Dat werkt niet goed als de onderlinge bureaucratie met grenzen en invoerrechten in stand wordt gehouden. Zijn partij heeft dat altijd onzinnig gevonden.

De heer **Ten Broeke** (VVD) is van mening dat Europa met het gereed zijn van het VvL al een nieuw verhaal heeft. Dit verdrag bevat correcties die wezenlijk zijn ten opzichte van de Europese grondwet uit 2005. Helaas kan hij geen objectieve versie van het VvL overleggen, maar hij heeft zijn eigen publieksversie waarmee hij meent aan te kunnen tonen dat hij goed geluisterd heeft naar de uitkomsten van de inspraakronde die vorig jaar plaats vond. Sommige zaken die daar toen naar voren zijn gebracht, zijn in het verdrag verwerkt, andere helaas niet. Hij biedt zijn versie ter inzage aan voor wie zelf wil controleren wat wel en wat niet is binnengehaald. Het einddoel dat hem voor ogen staat, is dat Europa zich beperkt tot zaken waar het goed in kan zijn. Hij noemt economie, energie, milieu, asiel, migratie en terrorismebestrijding. Bij die zaken is het belangrijk niet alles alleen te willen doen en met elkaar ambitieus aan de slag te gaan. Ook buitenlandse zaken vindt hij een aangelegenheid voor Europa.

De geschiedenis laat zich niet sturen, maar hij hoopt wel dat een aantal fouten die in het verleden zijn gemaakt, voorkomen kunnen worden door op het gebied van buitenlandbeleid gezamenlijk op te trekken. Een van de eerste doelen van

samenwerking tussen Europese landen was dat er nooit meer oorlog zou komen. Hij voegt daar nu aan toe dat hij ook nooit meer aanslagen wil zoals in Londen en Madrid, en ook nooit meer Srebrenica. Voorkomen vraagt echter dat op Europees niveau wordt samengewerkt.

Aandacht voor licht verstandelijk gehandicapten hoort niet in het VvL, maar in het handvest voor Europese Rechten van de mens. Hij verwijst in het bijzonder naar paragraaf 3. Mocht vragensteller ervaren dat de gemeente Eindhoven, waar zij in eerste instantie terecht kan met haar vragen en verzoeken, stelselmatig te weinig aandacht voor haar zaak heeft, dan kan zij zich hierop beroepen en hogerop gaan.

De heer **Van der Staaij** (SGP) stelt zich op het standpunt dat Europa een nieuw verhaal nodig heeft. Het is van belang te weten waar het in Europa over gaat, wat de doelen zijn en waar de grenzen liggen op het gebied van taken en geografie. De zin in het VvL dat "Europa vastbesloten doorgaat met het proces van totstandbrenging van een steeds hechter verbond tussen de volkeren van Europa", klinkt meeslepend, maar het is een gevaarlijke benadering omdat zo ook kan worden nagestreefd dat er een Europa komt naar Amerikaans model. Europa moet één zijn bij de aanpak van zaken die elk land afzonderlijk niet kan oplossen. Er moet geen Europa van twee snelheden komen, omdat zo gebrek aan loyaliteit ontstaat tussen de lidstaten onderling. Dat wordt bovendien een stuk ingewikkelder omdat voor alles waarover afspraken worden gemaakt, twee snelheden moeten gelden.

Mevrouw **Jonker** (CDA) is trots op Nederland, maar net zo trots op Europa. Zij merkt dat als zij in het buitenland is. Nederland én Europa als geheel hebben na de Tweede Wereldoorlog niet alleen welvaart opgebouwd, maar hebben ook normen en waarden ontwikkeld waar iedereen voor staat. Zij betreurt het cynisme dat zij deze avond van diverse kanten beluistert. Europa heeft met 470 miljoen inwoners meer bewoners dan de Verenigde Staten. Intussen is met elkaar veel bereikt dankzij de Europese Unie. Het kan nog veel beter, maar om dat te bereiken, is juist een avond als deze bedoeld.

De heer **Van Bommel** (SP) vraagt zich af, wie cynisme te verwijten valt. In elk geval niet de deelnemers aan de inspraakbijeenkomsten. Zij plaatsen weliswaar vraagtekens bij het VvL, maar willen ook dat de motie Eindhoven wordt aangenomen omdat zij geïnformeerd willen worden over zaken die Europa aangaan.

Mevrouw **Jonker** (CDA) vraagt haar woorden niet te verdraaien. Zij heeft deze avond niemand cynisme verweten, maar "proeft" het wel. De Europese Unie heeft

een ander verhaal nodig, niet omdat er geen ziel is, maar blijkbaar komt het Europese gevoel lastig tot zijn recht. Zij realiseert zich dat hier ook een taak ligt voor nationale Europarlementariërs. Europa heeft daar recht op.

Slotwoord

De **voorzitter** bedankt de heer Doesburg voor de constructieve wijze waarop hij de bijeenkomst heeft geleid.

Terugkijkend op het debat is zijn conclusie dat zowel serieus is ingegaan op de resultaten die zijn geboekt nadat vorig jaar een soortgelijke inspraakbijeenkomst heeft plaatsgevonden, als dat gedebatteerd is over de toekomst, inclusief de mogelijke consequenties van het Ierse "nee" tegen het VvL. Verleden, heden en toekomst van Europa zijn de revue gepasseerd. Het debat is niet af; het was en blijft een uitdaging om met elkaar van gedachten te wisselen over hoe het verder moet met Europa.

De inspraakbijeenkomst is georganiseerd als activiteit van de vaste commissie voor Europese Zaken. Hij hoopt dat ook zicht is gegeven op de wijze waarop het Nederlandse parlement zich mengt in het Europadebat. De vaste commissie voor Europese Zaken ziet het als haar taak ervoor te zorgen dat inbreng vanuit de Nederlandse samenleving bij besluitvorming op diverse terreinen niet aan het einde, maar aan het begin van een traject plaatsvindt. Hij denkt dat de commissie daar goed in slaagt. Er is veel ruis over de wijze waarop Brussel zich presenteert, maar niet over het idee van Europa zelf. Europa is een samenwerkingsverband van soevereine staten en solidaire burgers. Langs die lijn moet verder worden gewerkt aan eenheid in verscheidenheid.

Hij dankt alle aanwezigen voor hun inbreng en kondigt aan dat de verslagen van de vier bijeenkomsten in Groningen, Eindhoven, Apeldoorn en Den Haag binnenkort via de website van de Tweede Kamer beschikbaar zijn.

Sluiting 22.00 uur.

Bijlage: Quick scan Verdrag van Lissabon

Slagvaardigheid

1. Minder veto's.
Voor: Ten Broeke, Jonker en Blom
Tegen: Van Bommel en Van der Staaij
Stemming publiek:
Voor: een meerderheid
Tegen en geen mening: niet gepeild

  2. Een vaste voorzitter voor de Europese Raad.
Voor: Ten Broeke, Jonker en Blom
Tegen: Van Bommel en Van der Staaij
Stemming publiek:
Voor: een meerderheid
Tegen en geen mening: niet gepeild

  3. Een EU-vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken.
Voor: Ten Broeke, Jonker en Blom
Tegen: Van Bommel en Van der Staaij
Stemming publiek:
Voor: ruime meerderheid
Tegen en geen mening: minderheid

  4. Een kleinere Europese Commissie.
Voor: Ten Broeke, Jonker en Blom
Tegen: Van Bommel en Van der Staaij
Stemming publiek:
Voor: ruime meerderheid
Tegen en geen mening: minderheid
- Nieuwe/uitgebreide beleidsterreinen:
5. Nieuwe bevoegdheden op gebied van energie.
Voor: Ten Broeke, Jonker, Van der Staaij en Van Bommel
Half voor, half tegen: Blom
Stemming publiek:
Voor: zeer ruime meerderheid

Tegen en geen mening: weinig

6. Uitbreiding van bevoegdheden op gebied van Justitie.

Voor: Ten Broeke, Jonker

Tegen: Van Bommel, Van der Staaij

Half voor, half tegen: Blom

Stemming publiek:

Voor: de helft van de aanwezigen

Tegen: de helft van de aanwezigen

Democratische besluitvorming en controle:

7. Medebeslissingsrecht voor het Europese Parlement flink uitgebreid.

Voor: alle leden

Stemming publiek:

Voor: zeer ruime meerderheid

Tegen: 1

Geen mening: enkelen

8. Een grotere rol voor nationale parlementen.

Voor: alle leden

Stemming publiek:

Voor: ruime meerderheid

Tegen en geen mening: minderheid

9. Een Europees burgerinitiatief.

Voor: allen

Stemming publiek:

Voor: ruime meerderheid

Tegen en geen mening: niet gepeild.